

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

De paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing geeft een indicatie in welke mate het vermogen van de gemeente Dinkelland toereikend is om financiële tegenvallers op te vangen zonder dat het beleid moet worden aangepast. Door de financiële risico's te beheersen en het weerstandsvermogen hierop af te stemmen, kan worden voorkomen dat elke nieuwe financiële tegenvaller dwingt tot bezuinigen.

Risicobeheersing en weerstandsvermogen

Op 1 juli 2014 is door de raad het Beleidskader risicomangement vastgesteld en is op 9 juni 2015 het Stappenplan risicomangement vastgesteld. In dit stappenplan staan vijf stappen beschreven:

1. Bewust worden
2. Identificeren
3. Analyseren en beoordelen
4. Beheersen
5. Vooruitdenken

Vervolgens zijn in de presentatie die onze concerncontroller op 16 mei 2017 voor uw raadscommissie heeft verzorgd, de volgende lopende ontwikkelingen geschetst, die ook onverkort gelden voor 2018:

- Verder uitwerken stappenplan 2015 en aanbevelingen rekenkamerrapport Dinkelland
- Grotere betrokkenheid concerncontroller
- Update risicoparagraaf in programmajournaals
- Borging binnen projectmatig creëren
- In beeld brengen risico's verbonden partijen
- Koppeling risico's met beheersmaatregelen en interne audits

Risicobeheersing 2020

In 2018 is voor de eerste keer de fraude-risicoanalyse uitgevoerd waarbij inzicht is verkregen in de top vijf risico's met hoge prioriteit. In 2019 is hier een vervolg aangegeven door de risico's met een 'gemiddelde' prioriteit (top zes) inzichtelijk te maken. Deze risico's zijn opgenomen in ons risicosysteem Naris waarbij een koppeling is gemaakt naar bestaande beheersmaatregelen. Voor deze top elf risico's heeft verscherping van de bestaande beheersmaatregelen plaatsgevonden en lopen er diverse procesmatige implementaties om verbeteringen te realiseren. De werking van deze procesmatige verbeteringen moet nog blijken, een stap welke momenteel onderhanden is. Het herijken van de fraude-risicoanalyse behoort overigens tot een jaarlijkse exercitie, voor 2020 zal opnieuw een fraude-risicoanalyse opgemaakt worden en kunnen we daadwerkelijk oordelen of de beheersing voldoende is ingezet.

Het integraal risicomangement wordt steeds meer binnen de organisatie gepositioneerd, dit komt tot uitdrukking in de verschillende programma's, projecten en processen waarbij nu daadwerkelijk oog is voor risicomangement en met name voor de beheersing van de risico's. We zijn hierin duidelijk aan het groeien, maar het blijft voor ons als gemeentelijke organisatie een uitdaging om het risicomangement niet alleen onbewust onderdeel van ons werkproces te laten zijn maar risico's en kansen en de wijze waarop we daarmee om willen gaan juist ook expliciet en transparant te betrekken bij bestuurlijke besluitvorming. Daarbij is het noodzakelijk om risico's niet te eenzijdig te benaderen vanuit het financieel perspectief, maar ook risico's met impact op imago en doelstellingen inzichtelijk te maken. Ook is risico-informatie vaak een status quo en ontbreekt het inzicht in de wijzigingen in risico's en de voortgang van beheersmaatregelen. Als laatste zien we ook mogelijkheden voor een extra impuls voor het voeren van het goede gesprek over risico's.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen kunnen we bepalen door onderstaande stappen te doorlopen:

1. Een inventarisatie van de risico's (risicoprofiel)
2. Benodigde weerstandscapaciteit
3. Beschikbare weerstandscapaciteit
4. Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Risicoprofiel en weerstandscapaciteit

In onderstaande tabel worden de tien risico's gepresenteerd met de hoogste bijdrage aan de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit.

Risico	Kans	Financieel gevolg	Invloed
Het niet (kunnen) verkopen van gemeentelijk vastgoed tegen taxatiewaarde	20%	max.€ 2.226.000	9.24%
Voorlopige risico inschatting decentralisatie	50%	max.€ 800.000	8.28%
Algemene uitkering valt lager uit dan begroot	70%	max.€ 500.000	7.24%
Meldplicht datalekken: het weglekken of het onjuist/ongewild verspreiden van informatie	30%	max.€ 810.000	5.05%
Onvolledige en niet-actueel registratie van bezittingen/kunstobjecten	50%	max.€ 500.000	3.45%
Autorisaties in Systemen: Onvoldoende inzicht in autorisaties (bedragen)	30%	max.€ 500.000	3.12%
Stijgende loonkosten (t.o.v. huidige cao)	50%	max.€ 250.000	3.11%
Verhoogde vraag naar voorzieningen (WWB)	90%	max.€ 150.000	2.81%
Leningen waarvoor de gemeente rechtstreeks garant staat zonder tussenkomst van de Wsw	10%	max.€ 2.028.000	2.76%
Onvolledige controle op actuele legitimatie gegevens bij persoonsgebonden budget (PGB)	50%	max.€ 250.000	2.59%

Benodigde weerstandscapaciteit

Op basis van de ingevoerde risico's is een risicosimulatie uitgevoerd. Hieruit volgt dat 90% zeker is dat alle risico's (€ 19,1 miljoen) kunnen worden gedekt met een bedrag van € 3, 6 miljoen (benodigde weerstandscapaciteit).

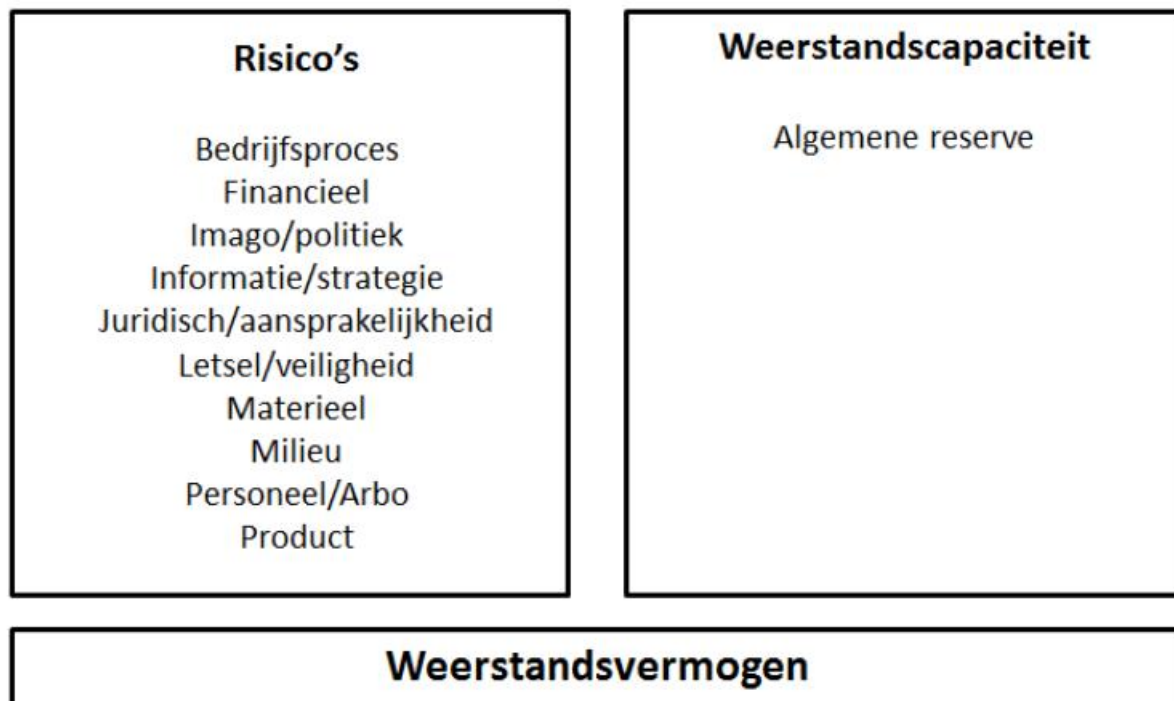
Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit van de gemeente bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken. In onderstaande tabel wordt de totale weerstandscapaciteit weergegeven.

Beschikbare weerstandscapaciteit (in €)	
Weerstand	Capaciteit
	2020
Algemene reserve	4.005.000
Totale weerstandscapaciteit	4.005.000

Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, dient de relatie te worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij gewenste weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De relatie tussen beide componenten wordt in onderstaande figuur weergegeven.

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit, kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen.

Ratio weerstandsvermogen =	beschikbare weerstandscapaciteit	=	€ 4.005.000	1,1
	benodigde weerstandscapaciteit	=	€ 3.600.000	

De normtabel is ontwikkeld in samenwerking met de Universiteit Twente. Het biedt een waardering van het berekende ratio. Hieronder is de normtabel weergegeven.

Weerstandsnorm		
Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	> 2.0	uitstekend
B	1.4 - 2.0	ruim voldoende
C	1.0 - 1.4	voldoende
D	0.8 - 1.0	matig
E	0.6 - 0.8	onvoldoende
F	< 0.6	ruim onvoldoende

Het ratio valt dan in klasse B. Dit duidt op voldoende weerstandsvermogen.

Ratio weerstandsvermogen

Op de basis van het meerjarig verloop van de algemene reserve ontwikkelt de ratio van de gemeente Dinkelland zich als volgt:

	2020
Ratio	1,1

Kengetallen

De ontwikkeling van de volgende kengetallen zijn opgenomen bij de balans van de gemeente:

- Netto schuldquote
- Solvabiliteitsratio
- Grondexploitatie
- EMU saldo

Kengetallen

Om de financiële positie van de gemeente in beeld te brengen, stelt de gemeente Dinkelland jaarlijks een balans en een overzicht van de exploitatie in baten en lasten op. Maar voor een goed oordeel over deze financiële positie zijn aanvullende kengetallen nodig. Deze kengetallen bieden u ondersteuning bij uw kader stellende en controlerende rol. Bovendien kan met deze kengetallen de gemeente Dinkelland goed worden vergeleken met andere gemeenten. Eén afzonderlijk kengetal zegt niet alles en moet altijd in relatie worden gezien met andere kengetallen.

We onderscheiden vijf kengetallen:

- 1a. netto schuldquote
- 1b. netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
2. solvabiliteitsratio
3. grondexploitatie
4. structurele exploitatieruimte
5. belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishouden

1a. Netto schuldquote

Dit kengetal zegt het meest over de financiële vermogenspositie van de gemeente. Hoe hoger de schuld, hoe meer kapitaallasten (rente en aflossing) er zijn. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossing op de exploitatie.

	(bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
A	Vaste schulden	30.562	27.193	23.835
B	Netto vlottende schuld	5.654	5.654	5.654
C	Overlopende passiva	1.850	20.432	24.429
D	Financiële vaste activa	7.339	6.570	6.267
E	Uitzettingen < 1 jaar	17.762	17.762	17.762
F	Liquide middelen	488	488	488
G	Overlopende activa	1.090	1.090	1.090
H	Totale baten	59.529	58.570	62.313
	Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	19,1	46,7	45,4

1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Zie netto schuldquote, maar dan gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden.

	(bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
A	Vaste schulden	30.562	27.193	23.835
B	Netto vlottende schuld	5.654	5.654	5.654
C	Overlopende passiva	1.850	20.432	24.429
D	Financiële vaste activa	2.701	2.701	2.701
E	Uitzettingen < 1 jaar	17.762	17.762	17.762
F	Liquide middelen	488	488	488
G	Overlopende activa	1.090	1.090	1.090
H	Totale baten	59.529	58.570	62.313
	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	26,9	53,3	51,2

2. Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hieronder wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het totale vermogen. Hoe hoger het aandeel, hoe gezonder de gemeente.

	(bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
A	Eigen vermogen	37.907	28.660	30.598
B	Balanstotaal	81.563	88.264	90.888
	Solvabiliteit (A/B) x 100%	46,5	32,5	33,7

3. Grondexploitatie

Dit kengetal geeft aan hoe groot de grondpositie (boekwaarde) is ten opzichte van de jaarlijkse baten. Deze boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop.

	(bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
A	Niet in exploitatie genomen bouwgronden	0	0	0
B	Bouwgronden in exploitatie	1.949	682	3.367
C	Totale baten	59.529	58.570	62.313
	Grondexploitatie (A+B)/C x 100%	3,3	1,2	5,4

4. Structurele exploitatieruimte

Het financiële kengetal structurele exploitatieruimte geeft aan hoe groot de (structurele) vrije ruimte binnen de vastgestelde begroting is. Daarnaast geeft het ook aan of de gemeente in staat is om structurele tegenvallers op te vangen, dan wel of er nog ruimte is voor nieuw beleid.

	(bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
A	Totale structurele lasten	57.466	48.155	58.798
B	Totale structurele baten	56.825	47.639	57.279
C	Totale structurele toevoegingen aan de reserves	3.232	0	0
D	Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	3.263	0	262
E	Totale Baten	59.529	57.570	62.313
	Structurele exploitatieruimte (B-A)+(D-C)/E x 100%	-1,0	-0,9	-2,0

5. Belastingcapaciteit

Dit kengetal geeft de ruimte weer die de gemeente Dinkelland heeft om zijn belastingen te verhogen. De O.Z.B. is voor gemeenten de belangrijkste eigen belastinginkomst. Een hoog tarief ten opzichte van het landelijk gemiddelde geeft aan in hoeverre de gemeente al gebruikt heeft moeten maken van deze optie.

	(bedragen in €)	Jaarrekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
A	Ozb-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde Ozb-lasten voor een gezin bij gemiddelde WOZ-waarde (uitgangspunt COELO-atlas)	366	381	389
B	Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	262	266	266
C	Afvalstoffenheffing voor een gezin	134	130	130
D	Eventuele heffingskorting	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
E	Totale woonlasten (A+B+C+D)	762	777	785
F	Woonlasten landelijk gemiddelde	721	721	n.n.b.
	Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde (E/F) x 100%	106	108	n.n.b.

Totaal tabel kengetal en uitkomst

Kengetal <i>Uitkomst (%)</i>	Jaarrekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Netto schuldquote	19,1	46,7	45,4
Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte geldleningen	26,9	53,3	51,2
Solvabiliteit	46,5	32,5	33,7
Grondexploitatie	3,3	1,2	5,4
Structurele exploitatieruimte	-1,0	-0,9	-2,4
Belastingcapaciteit	106	108	n.n.b.